

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

1880.

Kolozsvár, szerda, március 17

Tizedik évfolyam.

A „NAGY” POLITIKA.

(Sr.) Az erszázgházból kiveszett a nemzetközi politika. A ki emlékezik, hogy 3 évig egyebet sem csináltak ott, mint nagy politikát, és a ki tudja, hogy mi volt e nagy viták tenorja, hogy a muszka-szövetségben leledző Andrássy-politika vészterhes következményei milyen rakással voltak megjósolva: az okvetetlenül megvárja a tisztelt ellenzéktől, hogy most már nyomról-nyomra mutatja meg a nemzetnek, hogy miképpen következtek be az általa megjósolt bajok és így, a kötelelő szerűen, nemcsak felhívja a nemzetet azok elhárítására, de egyszersmind pontról-pontra győzi meg politikájának helyes voltáról; mert arról megvagyunk győződve, hogy sokkal féltékenyebben őrizi e nemzet érdekeit, hogy sem az első kézzelfogható bizonyítéokra a rossz politikától el ne forduljon és az ellenzék politikai belátásáról és tapintatáról adott első politikai biztosítékról, ahol ne forduljon. Hanem hát a nemzetközi politika kiveszett az erszázgházból, az ellenzék mélysegesen halgat arról, miből, ha még talán lenne olyan jámbor hívó a vidékeken, ki azt állítsa, hogy az ellenzék politikája helyes volt, okvetetlen azt a keserű következtetést vonja le, hogy az ellenzék súlyos kötelességet mulaszt el, hogy be nem bizonyítja, a tények segédelmével, annak igazoltát, és ha van még a vidéken valaki, a ki a monarchiánknak dogma-képen hirdetett „muszka-szövetség”-et keresi, jó lenne, ha azt is számon kérné az ellenzéktől, hogy a múltban talán a muszkának, a Balkánról való visszasszorításában mutatkozott az, vagy pedig a jelenben érvényesül abban az általános elszigeteltségben, melyben Oroszországot még Franciaország részéről is a Hartmann-éset gyalázata éri. Mi ezt a kérdést egészen komolyan tesszük fel, mert elég vadságnak és rágalomnak volt a kormány és pártja kitéve, a véget, hogy a közönség az ellenzék politikájának megnyeressék; eléggé izgatták a nemzetet három éven át, hogy most neki is; nekünk is jogunk legyen megkérdeni az ellenzéktől, hol van vádjainak, igazításainak alapja, nem e tényleges ferdítésekhez, alapítván fellevelesekhez és csúfosan megezáfolt jóslatokhoz volt-e kénytelen folyamodni, politikája érdekében. És ha ez így van: akkor, kérdjük, van-e joga annak az ellenzéknek komoly politikai bizalomra számítani, a nemzetre bármely kérdésben appellálni, mely a pártkérdéseken ki-

A KELET TÁRCZÁJA.

A nihilismus Oroszországban.

E. v. der Brügggen után — Deutsche Rundschau 1878. aug. V.
(Folytatás.)

E jelenségek esak batoritak a nihilistákat, midőn 1873-ban elhatározták, hogy a gyümölcs érett s nekik csak el kell indulniok a szüretre.

Hogy mi ment végbe ezen fiatal ábrándozókban, az új hit, új világ, új társadalom, új emberiség apostolaiban, arról számos regény, novella s különösen Turgenjev „Új földje” jó képet adnak, de csak azoknak érthetőt, kik Oroszország s az orosz nép jellemét ismerik. A regényekben, mivelődéstörténeti képekben csak egyes típusokra találunk, mind az apostolok, mind a nép köréből, melyet tanáikkal boldogítani akarnak; a történelem dolga ezeket egészben jellemezni.

Európa a legutóbbi két évben nagy meglepetéssel hallotta, hogy mit tett a nihilismus Oroszországban: Pétervárról, mint középpontból, terjeszti igazításait az orosz birodalom minden kormányzóságában, az elégedetlen lengleylek között; behatolt az iskolákba; hirdette tanait a gyárakban, falvakban, s terjeszté mindenfelé Genfből csempészett nyomtatványait. Nagy odaadással s bátorsággal kezdék meg munkájukat a hivek. A legteljesebb közösség egyesíté a magánvagyonát a pártával; ellentmondás nélkül követék a megbízottak a

vül álló, fontos nemzetközi kérésekben, akár csalódásból, akár könnyelműségből, akár részrehajlásból, oly teljesen és tökéletesen félre vezette? Ezt a kérdést nem egyszer, hanem sokszor, úgyszólván mindennap kellene a nemzet fillében ismétlni; mert a politikában ritkán szokták az állításokat és felleveleket, a tények rögtön követni és az még talán egyetlen párt történetében sem történt meg, hogy politikáját oly közvetlenül oly hathatósan megezáfolják a tények, mint a magyar ellenzék külpolitikáját.

Hanem hát, ha nem feledkezünk is meg a múlt támadásainak keserűségéről, azért csak nyugalommal élvezük a jelen helyzet aránylagos biztonságát és békén azon biztosítékait, a monarchia nemzetközi helyzetének, tekintélyének azon javulását, melyet aránylag igen csekély áldozattal, elértünk azon politika által, mely annyi megtámadásnak volt kitéve. A „nagy” keleti kérdés, mely évtizedek, mondhatni egy század óta remegésben tartá a monarchia politikusait, megindult eleinte, mint lavina, úgy hogy romboló hatásától felfeltett monarchiánkat is; de egyszer csak azt vettük észre, hogy sikerült Andrássynak Európa nyugatán olyan nemzetközi combinatiót létesíteni, hogy Oroszország erős phalanxa talált, mely győzelmei közepette visszavonulásra kényszeríté. Képzeltetni mily en hatással volt ez azon délszlávokra nézve, kik nemzedékről nemzedékre abban a hitben voltak oktatva, hogy a „fehér” ezár mindenható, ha ő megjelenik sergeivel, akkor megállapítja a szláv uralmat. Most látják, hogy van nálánál hatalmasabb úr is, az, a kiről még eddig nem beszélt nekik a papjuk — és ez Európa. Hanem hát enél még többet érnek a következmények. A „nagy” keleti kérdésben, nagy változás állott be. Először is kikerült a kizárólagos orosz befolyás alól, másodszor fel lőn darabolva, apró görög, bolgár, montenegrói kérdésekre, melyek közt a solidaritás folytonosan lazúl; ugy, hogy ha van egy kis pörpatvar Törökország és Görögország közt, vagy ha esetepaté lesz a montenegrói határon, ez mindenesetre baj, de nem „nagy” kérdés, és pedig oly nemzetközi viszonyok miatt törpült és darabolódott el, melyek még e kis, apró kérdésekben is, ha nem is egységes teszik Európa akaratát, de mindenesetre Oroszország ellenében helyezik azt, és így lehet keleten bonyodalom nyugaton diplomaiiai pör, de egyelőre érdekeink megóvása mellett, van kilátásunk békére,

központ parancsait; nagy önmegtagadásal viselték a munka fáradoalmait, a nélkülözéseket, a rendőrség üldözéseit s a nép tettelegességeit, melyet boldogítani akartak. A fanatizmus martyriuma ezen embereknek a homlokukra van írva. Ezen apostolok — gyakran jólétnek örvendő szílék fiai, leányai; de leginkább szegénysorsú, félműveltségű fiatalok, kik belátják, hogy az államban sok a baj a nélkül, hogy e bajok okát fel tudnák fogni — ellentmondás nélkül hagyták el Pétervár valamely zúgutczájában fekvő padlás-szobájukat, hogy azon, gyakran száz és száz mértföldre fekvő helyre vándoroljanak, mely működési területtől jelölgetett. Nehány rubellel, de annál több nyomtatvánnyal ellátva, letették városi ruhájukat, felölték a pórét, munkát vállaltak valamely gyárban vagy földbirtokban; iskolamesterek lesznek egy hitvány faluban, vagy szabólegények egy eldugott fészekben. A munka összegyűjti a társakat, a nyomtatványokat fölolvassák, magyarázzák. Ezek tartalma a következő: mily nehezen tudja a munkás eltartani nejt; a parasztnak a legrosszabb földet adják, s még is csak ő fizet adót, csak ő áldozza életét a harczterén; s mindezt csak az előkelők, a hivatalnokok, a földbirtokosok, a csárok s papokért! Mindennek el kell pusztulnia, mi a munkások fölött áll; mindennek egyenlően kell föl- osztatnia; nem szabad többé nemeknek, gazdagnak, ezárnak lenni! De mindennek előtt forradalomnak, pusztulásnak, anarchiának! „Az állapotok rosszak, keljeteek fel ellenük” — ez a jelszavuk.

és ez azon óriási aggodalmakkal és fekete jóslatokkal szemben, melyek az események kezdetén felmerültek, minden- esetre nagy eredmény.

EMLEKEZÉS

1848. március 15-re.

(Folovasta e nap emléko ünnepeén Váradí Károly polg. isk. igazgató.)

Tisztelt gyűlekezet!

Összegyűltünk emlékezni.

Emlékezni azokról a napokról, a melyekben az 1790-től, de még inkább 1825-től a maga jogainak s kötelességeinek mind teljesebb tudatára ébredező magyar nemzet leghatározottabban mutatta meg s legfényesebben bizonyította be, hogy akar is, tud is nemzet lenni. Nemzet, mely nem egyes osztályok vagy rendek kiváltásáig megóvása és fentartásában keresi és érzi hatalmát, hanem egyenlő jogokban s egyenlő kötelességekben egygyé forrott tagjai közöbajtása s közakarata megvalósulásra juttatásában. Nem folyton csak keserű panaszo ban jajveszékélő árva, mely a rideg mostoha atyai gyámkodás okozta tehetetlenségének kínjai között emészti magát, s élni és tenni vágyát; hanem felölt ember, fölemelt fővel járó férfi, ki — Is ten után — maga az intézője s így ura is sorának. S végre nemzet, melynek nemcsak szül- letésével nyert, hanem történelmi fejlődésével is biztosított joga, hogy független legyen kívülről, szabad benn hazájában, s így ha nem is hatalom, de legalább számításba vehető és számba is veendő tényező az európai népek nagy eszméért s elévülhetetlen jogokért kilzód harezsai táborában.

S azok vagyunk-e most, 32 év után?

De mit; 32 év után?! Hiszen történelmünk hamisítanók s tagadnók még akkor, ha a jelzottem törekvést csak 1848. márciusától s a rákövetkezőt napok küzdelmei- és dicsőségétől számítanók!

Nem is kell az Árpádkori ösgyűlésekre, harezokra, vagy amaz ösgyűléseket helyettesítő, de csakis helyettesítő, országgyűlésekre pillantanunk vissza, hogy láthassuk, hogy a magyar nép szabad és független volt, vagy legalább az akart lenni mindig akkor is, mikor a szabadság és függetlenség jóval több áldozatot kívánt, mint utóbb és napjainkban. A Boeskaikai, Bethlenek, Rákóczyak, Zrínyiek és Frangepánok, s velők és nyomukban még annyi jelesseink, bizonyára nem anyagiás értelemben vett önhasznukért, s nem is egyes osztályok, vagy rendek befolyása s hatalma fentartásáért, hanem a nemzet közszabadsága és elvitáztatlan emberi jogaiért küzdöttek s részben vértettek is el. S újabb időben is egy Kazinczynak, Nagy Pálnak, a Kisfaludyaknak, Vörösmartynak, Széchenyinek,

Nem a „dolgozotok”, hanem a „vegyeték” — tanjok moralja. S ha tekintjük, hogy ki hirdeti e moralt, s kinek, be kell látnunk, hogy csakis ez érthető általok. Politikai iskolafüki tanitanak politikai gyermekeket. Mit érhet egy orosz paraszt a tulajdonjog, a ezárizmus, a pap- ság kártekonyságából? Ő minden idegével, meggyőződésével függ az orosz nép- élet ezen alaporganismusain; őt értelmére hatva, nem lehetne ezekről elválasztani; s ezért fordul gyakran fitykóssal arra, vagy azok ellen, kik maximaikat nagyon is magyarázzák neki. Csak az egyedüli: rámutatás a jelen tarthatatlanságára, találhat hiveket soraik között. A tömeg- érzéketlen marad a nihilismus iránt; tere csak ott nyílik, hol a mivelődés világa már meggyűlalt.

1873 óta nem hiába prédikáltak a nihilisták. Épen ez különbözteti meg a hetvenes évek nihilistáját az 1848-ikétől. i. hogy a világfájdalmas álmodozásból kilépett s a gyakorlati tevékenységből s a néppel való érintkezésből merítette erejét. Százak, ezrek csatlakoztak hozzá. A jelen évtized azon perrel kezdődött, melyet a kormány a schweitzli szövetséges kormány által, mint közönséges bűnöst kiadott — Netsejev ellen indított. Ekkor lépett a nihilismus először a nyilvánosság elé, e volt az első harcz, melyet az állam ellen vívott. Mi kevésé volt már itt is az állam győzelme fényes. Netsejev bányamunkára ítéltetett; s a kormány az ítélet hamisításával és erőszakoskodással volt vádolva. Netsejev s társai nem minden siker nélkül vállalták el a vértanúk

Hirdetési díjak.

Hatszor hasábozott gármond sor vagy annak tere 6 kr. Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakoribb hirdetéseknel külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetések e fülvesznek:

Bécsben: Oppellik Alajos Stadt Stubenbastei Nr. 2. (Eckhaus der Wollzeile 38.) Hansenstein et Vogler (Wallfisch-gasse 10.) Rud. Mosse Publicistische Bureau. Budapestben: Hansenstein és Vogler hirdetés közv. irodája. Goldberger A. hirdetések felvétel irodája Budapestben Servitátor 5. sz.

Nyilttéri cikkek

gármond sora után 25 krajczár fizetendő.

melyek leghatározottabb mutatói s legmélyebbre vetett, mert örök igazságok mélyére bocsájtott s azok szilárd talajára lerakott — alapkövei egyéni, polgári, nemzeti, társadalmi, sőt emberi- ségi megújulásunknak is.

Még is úgy hiszem, úgy érzem, most nem a szokás folytonosságának fentartása s gyakorlása, hanem más ösztön, más érdek vezetett ide bennünket.

Csak legközelebről is elég nehéz és szomorú tapasztalatokban — fájdalom! — igen is gazdag időket élünk keresztül arra, hogy sugallja már szívünknek s eszünknek is ellenállhatatlantól valami, s ez a valami talán épen önfentartási ösztöntünk! törjétek meg a lelkeiteken erőt vett közönyt, a zsbibázot csüggedést s az élni akarók és élni tudókhoz épen nem illő let- hárgát!

Úgy tetszik nekem, hogy most még inkább, mint eddig, kiválóan azért gyűltünk egybe, hogy meritsünk igaz lelkesedést a múltból, midőn jelenünkben aránylag oly kevés az általánosan lelkesítő, a valóban és egyetemesen felemelő. Mintha az idő elfojthatatlan szelleme nogatna, intene: a múlt példáin okulva teljék el bizalommal lelkünk, hogy tudjuk férfias erővel s kitartással küzdeni a nehéz jelent, s így érdem szerint vivni ki, vagy legalább segíni, kivírára s szebb jövőt!

Nézzük tehát: mit adott nekünk majdnem 1000 éves küzdelem, s rövid megszakításokkal csaknem 300 évre terjedt szenvedés árán a múlt: s mit tartottunk meg belőle?

Ha nem érti is, a gyermek is tudja: adott 3 nagy eszmét, melyeket leghatározottabban 1848. proklamált, adta az egyenlőség, szabadság és testvériség eszméjét.

De az eszmék pusztán csak proklamálva, csak általánosságban hangoztatva vajmi keveset érnek. Hatásuk s életük valójában csak akkor kezdődik, mikor az emberek szívében, az életben s az élet intézményeiben verhetnek gyökereket, s kezdek meg és élhetik fejlődésüket, izmosodásukat. Tudták és érezték ezt nemzetünk jelesei s jobbjai is minden időben, s azért sohasem elégedtek meg eszméiknek pusztán csak a hirdetésével, hanem akartak, mertek s tudtak fáradni, küzdeni, áldozni — s ha kellett — szenvedni is a megvalósíthatásukért.

Kiválóan teljesíték e kötelességüket, s ennek hit teljesítésével a leghatásosabban ébreszt- geték, ápolák és erősíték annak megismerését, átértését és hatalmát azok, kik 1848—49-ki megújulásunknak voltak előkészítői s lettek megre- mítői.

És ennek, s a kedvező alkalmak és viszonyok böles felhasználásának köszönhetjük, hogy a tőlük proklamált nagy elvek s örökre magasztos eszmék nem váltak csak pillanatnyi lelkesedést keltő hazafias szólalmak, hanem a gyakorlati

gyobb erélyt fejtettek ki, s nem eredmény nélkül. E husz éves leányok s huszonöt éves ifjaknak megvan az erkölcsi bátorságok, elveikért síkra szállani. A tárgyalási jegyzőkönyvek azt a benyomást teszik reánk, hogy fanatikusokkal van dolgunk. Megvetéssel utasítanak vissza minden védelmet, vagy ha önmaguk kapnak szó- lásjogot, azt tanaiik kifejtésére s azon hatalom ellen való támadásra használják fel, melynek áldozatául esnek, nem rettennek meg a Damokles kardtól, a legtükéletesb odaadás ereje, a hit tüze fentartja lelkük szilárdságát, — s ez legerősebb fegyverük, Oly beszédek, minőt Myskin tartott 1877. november 27-én, telve vádakkal bírői s az állam ellen, nem téveszték hatásukat, — és Myskin paraszt szülők gyermeke. Sziberiába fogták el őt, — forradalmi tevékenysége közepett.

A mostani nihilisták nem törődnek a doctrínákkal, holott előljeiknek ez volt minden. Mióta Bakunin Schweizban meghalt és Tsernitsevszky Sziberiába deportáltatott — honnan 1875-ben szökési kíséreltetett tett, de sikertelenül — megfosztatott a nihilismus theoretikus alapítólól. De annál erősebb alapon áll s megitizedtetése daczára sem lett ártalmatlanná. Az állam belbajai s a nép folyton széle- sedő látköre, mely a nihilismuskon oly sok követet szerez, alkották a „tűzerek, az orenburgiak, a samaraiak, a koválikok, Woronozfok, a zavarok” körét melyek ama nagy perben fedeztettek fel.

(Folyt. köv.)

